DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

9. juli 2009 *

I sag C-511/06 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i Domstolens statut, iværksat den 11. december 2006,

Archer Daniels Midland Co., Decatur, Illinois (USA), ved Rechtsanwalt C.O. Lenz, solicitors L. Martin Alegi, E. Batchelor og M. Garcia, og med valgt adresse i Luxembourg,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A. Bouquet og X. Lewis, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

* Processprog: engelsk.

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af dommerne A. Tizzano, som fungerende formand for Første Afdeling, M. Ilešič, A. Borg Barthet, E. Levits (refererende dommer) og J.-J. Kasel,

generaladvokat: P. Mengozzi
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. maj 2008,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 6. november 2008,

afsagt følgende

Dom

1 I appelskriftet har Archer Daniels Midland Co. (herefter »ADM«) nedlagt påstand om ophævelse af dommen afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 27. september 2006, Archer Daniels Midland mod Kommissionen (sag T-59/02, Sml. II, s. 3627, herefter »den appellerede dom«), hvorved denne delvist frifandt Kommissionen i et søgsmål med påstand om delvis annullation af Kommissionens beslutning 2002/742/EF af 5. december 2001 om en procedure efter EF-traktatens artikel 81 og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/36.604 — Citronsyre) (EUT 2002 L 239, s. 18, herefter »den anfægtede beslutning«), for så vidt denne angår selskabet.

Retsforskrifter

2 Artikel 15, stk. 2, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel [81] og [82] (EFT 1959-1962, s. 81), bestemmer:

»Ved beslutning kan Kommissionen pålægge virksomheder og sammenslutninger af virksomheder bøder på mindst 1 000 og højst 1 000 000 regningsenheder, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10% af omsætningen i det sidste regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen, såfremt de forsætligt eller uagtsomt:

a) overtræder bestemmelserne i traktatens artikel [81], stk. 1, [EF] eller artikel [82 EF], […]

[…]

Ved fastsættelsen af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og dens varighed.«

3 Kommissionens meddelelse af 14. januar 1998, der har overskriften »Retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65,

stk. 5, i EKSF-traktaten« (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«), bestemmer bl.a.:

»Formålet med de principper, der fastlægges i [retningslinjerne], er at sikre gennemsigtighed og objektivitet i forbindelse med Kommissionens beslutninger, både i forhold til virksomhederne og i forhold til Domstolen, og samtidig fastholde den skønsbeføjelse, som de pågældende retsforskrifter giver Kommissionen til at fastsætte bøder på indtil 10% af virksomhedernes samlede omsætning. Denne beføjelse bør imidlertid udøves som led i en sammenhængende og ikke-diskriminerende politik, der er tilpasset de mål, der forfølges ved bekæmpelsen af overtrædelser af konkurrencereglerne.

Den nye metode til beregning af en bødes størrelse vil fremover følge følgende model, der bygger på fastsættelsen af et grundbeløb, som kan forhøjes i tilfælde af skærpende omstændigheder og nedsættes i tilfælde af formildende omstændigheder.«

4 Retningslinjernes punkt 1, A, bestemmer:

»Ved vurderingen af overtrædelsens grovhed skal der tages hensyn til overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet — når den kan måles — og det berørte markeds udstrækning.

Overtrædelserne klassificeres i tre kategorier, idet der skelnes mellem lidet alvorlige, alvorlige og meget alvorlige overtrædelser.

[…]

Det vil desuden være nødvendigt at tage hensyn til de overtrædende virksomheders faktiske økonomiske muligheder for at påføre andre økonomiske beslutningstagere, herunder forbrugerne, alvorlig skade og at fastsætte bødens størrelse på et niveau, der har en tilstrækkelig afskrækkende virkning.

[…]

I forbindelse med overtrædelser begået af flere virksomheder (karteller) kan det i visse tilfælde være nødvendigt at variere de bødebeløb, der fastlægges inden for hver af ovennævnte tre kategorier, for at tage højde for den specifikke vægt og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser af den rolle, som hver enkelt virksomhed har spillet som led i overtrædelsen, navnlig når der er tale om betydelige størrelsesforskelle mellem virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art.

[…]«

5 Retningslinjernes punkt 2, der har overskriften »Skærpende omstændigheder«, bestemmer:

»Grundbeløbet kan forhøjes i tilfælde af skærpende omstændigheder, f.eks. […]:

[…]

— hvis en virksomhed har spillet en førende rolle eller har tilskyndet til overtrædelsen.

[…]«

6 Retningslinjernes punkt 3, der har overskriften »Formildende omstændigheder«, er affattet således:

»Grundbeløbet kan nedsættes i tilfælde af formildende omstændigheder, f.eks.:

[…]:

[…]

— hvis en virksomhed har bragt overtrædelsen til ophør straks efter Kommissionens første indgreb (typisk en kontrolundersøgelse).

[…]«

7 Afsnit B i Kommissionens meddelelse af 18. juli 1996 om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen«), der har overskriften »Bødefritagelse eller meget betydelig bødenedsættelse, fastsætter«:

»En virksomhed

a) der gør Kommissionen opmærksom på et hemmeligt kartel, før Kommissionen ved beslutning har gennemført en kontrolundersøgelse hos de virksomheder, der deltager i kartellet, og på et tidspunkt, hvor Kommissionen ikke allerede er i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger til at kunne bevise det pågældende kartels eksistens

b) der er den første til at forelægge afgørende elementer med henblik på at bevise kartellets eksistens

c) der har bragt sin deltagelse i den uretmæssige aktivitet til ophør senest på det tidspunkt, hvor den indberetter den til Kommissionen

d) der forsyner Kommissionen med alle relevante oplysninger samt al dokumentation og alt bevismateriale, som den råder over med hensyn til kartellet, og som opretholder et permanent og fuldstændigt samarbejde under hele undersøgelsen

e) der ikke har tvunget en anden virksomhed til at deltage i kartellet, og som ikke har været initiativtager til eller spillet en afgørende rolle i den ulovlige aktivitet,

indrømmes en nedsættelse på mindst 75% af den bøde, som den ellers ville være blevet pålagt, hvis den ikke havde valgt at samarbejde med Kommissionen, eller fritages endog helt for denne bøde.«

8 Denne meddelelses afsnit D, der har overskriften »Væsentlig bødenedsættelse, bestemmer«:

»1. Hvis en virksomhed samarbejder, uden at alle betingelserne i afsnit B eller C er opfyldt, indrømmes den en nedsættelse på mellem 10% og 50% af den bøde, som den ville være blevet pålagt, hvis den ikke havde samarbejdet.

[…]«

9 Meddelelsens afsnit E, stk. 2, er affattet således:

»Kommissionen vil først tage stilling til, om betingelserne i afsnit B, C eller D er opfyldt, og om der således kan indrømmes en nedsættelse af bøden eller endog bødefritagelse, når den vedtager sin endelige beslutning. Det vil ikke være korrekt at indrømme en sådan nedsættelse eller fritagelse, før den administrative procedure er afsluttet, eftersom de nævnte betingelser gælder under hele proceduren.«

Den anfægtede beslutning

Kartellet

10 Kommissionen rettede den anfægtede beslutning til fem virksomheder, som fremstiller citronsyre, dvs. ADM, Cerestar Bioproducts BV (herefter »Cerestar«), F. Hoffmann-La Roche AG (herefter »HLR«), Haarmann & Reimer Corporation (herefter »H & R«) og Jungbunzlauer AG (herefter »JBL«).

11 Citronsyre er et forsurings- og konserveringsmiddel, der anvendes i føde- og drikkevarer, i vaske- og rensemidler til husholdninger, lægemidler og kosmetik samt i forskellige industrielle processer.

12 I august 1995 underrettede USA's justitsministerium Kommissionen om, at der var iværksat en undersøgelse af citronsyremarkedet i USA. Virksomhederne ADM, Cerestar, HLR, H & R og JBL, der erkendte, at de havde deltaget i et kartel, betalte bøder i overensstemmelse med aftaler indgået med justitsministeriet. Desuden blev nogle af de tiltalte pålagt personlige bøder.

13 Den 6. august 1997 sendte Kommissionen begæringer om oplysninger i henhold til artikel 11 i Rådets forordning nr. 17 til de fire største citronsyreproducenter i Fællesskabet.

14 Som svar på en senere begæring af juli 1998 meddelte Cerestar Kommissionen, at selskabet ønskede at samarbejde. Under et møde med Kommissionens repræsentanter

den 29. oktober 1998 gav Cerestar en mundtlig redegørelse for de kartelaktiviteter, de fem i denne doms præmis 10 nævnte virksomheder havde været involveret i (herefter »kartellet«), og for visse af kartellets funktionsmekanismer. Desuden understregede denne virksomhed den rolle, ADM havde spillet under nogle af disse virksomheders multilaterale møder. Cerestar bekræftede denne mundtlige redegørelse i en skriftlig erklæring af 25. marts 1999 (herefter »Cerestar-erklæringen«).

15 På et møde den 11. december 1998 med Kommissionens repræsentanter redegjorde ADM for de konkurrencebegrænsende aktiviteter, selskabet havde medvirket til, i forbindelse med kartellet. ADM bekræftede denne mundtlige redegørelse ved skrivelse af 15. januar 1999 (herefter »ADM-erklæringen«).

16 På grundlag af de oplysninger, de fem tiltalte virksomheder havde fremsendt som svar på Kommissionens begæring om yderligere oplysninger, sendte Kommissionen den 29. marts 2000 en klagepunktsmeddelelse til disse virksomheder (herefter »klagepunktsmeddelelsen«), hvori den foreholdt virksomhederne at have tilsidesat artikel 81, stk. 1, EF og artikel 53, stk. 1, i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994 L 1, s. 3), fra marts 1991 til maj 1995 for så vidt angår fire af disse virksomheder, herunder ADM, og fra maj 1992 til maj 1995 for så vidt angår Cerestar, idet de havde deltaget i et hemmeligt kartel på markedet for citronsyre. Kommissionen foreholdt dem navnlig at have tildelt særlige salgskvoter til hvert medlem og overholdt disse kvoter, fastsat mål- og/eller tærskelpriser, afskaffet rabatter og udvekslet specifikke kundeoplysninger. Ingen af disse virksomheder anmodede om mundtlig høring eller bestred rigtigheden af de faktiske omstændigheder, således som disse var beskrevet i klagepunktsmeddelelsen. De besvarede blot skriftligt de kritikpunkter, der fremgik heraf.

Klagepunktsmeddelelsen

17 I klagepunktsmeddelelsens punkt C, del I, fremlagde Kommissionen de faktiske omstændigheder, der udgjorde grundlaget for dens klagepunkter. I meddelelsens

punkt 50 opregnede Kommissionen de fem principale bevisdokumenter, den lagde til grund for de faktiske konstateringer, og som var vedlagt som bilag til meddelelsen sammen med seks andre dokumenter, herunder et referat af erklæringer fra repræsentanten for ADM under mødet den 11. december 1998 med Kommissionens repræsentanter, dvs. ADM-erklæringen, et referat af erklæringerne af 5. november 1996 fra en tidligere repræsentant for ADM til repræsentanter fra USA's justitsministerium og agenter fra Federal Bureau of Investigation (FBI) under den kartelprocedure, som blev gennemført af USA's myndigheder (herefter »FBI-rapporten«) samt Cerestar-erklæringen.

18 Desuden var det i klagepunktsmeddelelsens punkt 161 og 162 anført, at Kommissionen ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed ville tage hensyn til de i det nævnte punkt C beskrevne og bedømte omstændigheder, og at den i fastsættelsen af den bøde, der skulle pålægges hver virksomhed, bl.a. ville tage hensyn til den rolle, de enkelte virksomheder havde spillet i de hemmelige aftaler, som beskrevet i meddelelsens del I.

19 Endelig nævner meddelelsens punkt 57 og 58 de bilaterale møder, der blev afholdt i januar 1991 mellem ADM og henholdsvis JBL, HLR og H & R med henblik på kartellets gennemførelse.

ADM-erklæringen

20 ADM-erklæringen indeholder en detaljeret beskrivelse af kartellets funktion, der er underbygget af tal, og navnlig de beslutninger, de tiltalte virksomheder vedtog under deres møder fra marts 1991 til maj 1995.

FBI-rapporten

21 FBI-rapporten indeholder en tidligere repræsentant for ADM's beskrivelse af kartellets funktioner, og navnlig oplysninger om de møder, der blev afholdt mellem de tiltalte virksomheder. Rapporten nævner bl.a., at der blev organiseret møder med repræsentanter fra hver virksomhed, der deltog i kartellet, herunder såkaldte »masters«-møder, hvori de højest placerede repræsentanter deltog, og som vedrørte kartellets orientering og funktion, mens de såkaldte »sherpa«-møder blev afholdt blandt repræsentanter med ansvar for den praktiske gennemførelse af disse funktioner. Ifølge rapporten udtalte den adspurgte person, at det var en anden tidligere repræsentant for ADM, benævnt »vismanden«, som deltog i begge af de nævnte arter møder, der tilsyneladende havde fået ideen til kartellets såkaldte »G-4/5-arrangement« og havde spillet en forholdsvis aktiv rolle i gennemførelsen af denne funktion.

Cerestar-erklæringen

22 Cerestar-erklæringen indeholder en kortfattet beskrivelse af de multilaterale møder mellem repræsentanterne for de tiltalte virksomheder samt de beslutninger, der blev truffet. Det blev i denne erklæring præciseret, at repræsentanten for Cerestar var af den opfattelse, at repræsentanten for ADM udgjorde den drivende kraft i disse møder.

Bøderne

23 Den anfægtede beslutnings artikel 1 bestemmer, at de fem virksomheder, som beslutningen er rettet til, »har overtrådt traktatens artikel 81, stk. 1, […] ved at deltage i en vedvarende aftale og/eller samordnet praksis i citronsyresektoren«.

24 Beslutningens artikel 1, stk. 2, bestemmer, at overtrædelsen varede fra marts 1991 til maj 1995 for så vidt angår ADM, HLR, H & R samt JBL, og fra maj 1992 til maj 1995 for så vidt angår Cerestar.

25 Beslutningens artikel 3 bestemmer:

»Følgende bøder pålægges […] for den i artikel 1 omhandlede overtrædelse:

a) [ADM]:39,69 mio. EUR

b) [Cerestar]:170 000 EUR

c) [HLR]:63,5 mio. EUR

d) [H & R]:14,22 mio. EUR

e) [JBL]:17,64 mio. EUR.«

26 Med henblik på fastsættelsen af bødens størrelse i den anfægtede beslutning, anvendte Kommissionen den metode, der er angivet i retningslinjerne og i samarbejdsmeddelelsen.

27 For det første fastsatte Kommissionen bødens grundbeløb ud fra overtrædelsens grovhed og varighed.

28 Hvad angår overtrædelsens grovhed kvalificerede den først i betragtning 230 til den anfægtede beslutning den begåede overtrædelse som meget alvorlig i betragtning af beskaffenheden, dens faktiske indvirkning på citronsyremarkedet i EØS og omfanget af det relevante geografiske marked.

29 Dernæst fastslog Kommissionen i betragtning 233 til beslutningen, at der skulle tages hensyn til virksomhedernes faktiske økonomiske muligheder for at skade konkurrencen og fastsætte bøden på et niveau, der sikrer en tilstrækkelig afskrækkende virkning. Følgelig opdelte Kommissionen, på grundlag af de berørte virksomheders globale omsætning af citronsyre i 1995, som var det sidste overtrædelsesår, disse i tre grupper. Første gruppe omfatter H & R med en global markedsandel på 22%. Anden gruppe omfatter ADM og JBL med markedsandele på [fortroligt] samt HLR med en markedsandel på 9%, og tredje gruppe omfatter Cerestar med en global markedsandel på 2,5%. På dette grundlag fastsatte Kommissionen bødernes udgangsbeløb til henholdsvis 35 mio. EUR for virksomheden i første gruppe, 21 mio. EUR for virksomhederne i anden gruppe og 3,5 mio. EUR for virksomheden i tredje gruppe.

30 Desuden forhøjede Kommissionen, for at sikre bødens nødvendige afskrækkende virkning, disse grundbeløb. Til dette formål, og under hensyntagen til de berørte virksomheders størrelse og globale ressourcer — udtrykt i samlet global omsætning — anvendte Kommissionen en multiplikationskoefficient på 2 for de udgangsbeløb, der var fastsat for ADM og HLR, og på 2,5 på det udgangsbeløb, der var fastsat for H & R.

31 Desuden fremgår det af betragtning 249 og 250 til den anfægtede beslutning, at de således fastsatte beløb, med henblik på at tage hensyn til varigheden af den overtrædelse, hver virksomhed havde begået, blev forhøjet med 10% for hvert års deltagelse i kartellet, dvs. en forhøjelse på 40% for så vidt angår ADM, HLR, H & R og JBL, og på 30% for så vidt angår Cerestar.

32 Kommissionen fastsatte således i betragtning 254 til den anfægtede beslutning bødens grundbeløb til 58,8 mio. EUR for så vidt angår ADM. For så vidt angår Cerestar, HLR, H & R og JBL blev bødernes grundbeløb fastsat til henholdsvis 4,55, 58,8, 122,5 og 29,4 mio. EUR.

33 For det andet, hvilket fremgår af betragtning 273 til den anfægtede beslutning, blev grundbeløbet for de bøder, der skulle pålægges ADM og HLR, forhøjet med 35% på grund af skærpende omstændigheder, idet disse virksomheder havde spillet en førende rolle i kartellet.

34 Kommissionen anså navnlig i betragtning 263 og 264 til beslutningen de bilaterale møder mellem ADM og tre andre virksomheder, der deltog i kartellet, for et tegn på, at ADM havde en rolle som initiativtager i kartellet, og den tilføjede, at den rådede over yderligere beviser for selskabets førende rolle i kartellet.

35 Desuden henviste Kommissionen i betragtning 265 og 266 til den anfægtede beslutning til bestemte faktiske omstændigheder nævnt i FBI-rapporten og i Cerestar-erklæringen.

36 For det tredje behandlede og forkastede Kommissionen i betragtning 274-291 til den anfægtede beslutning visse virksomheders argumenter for, at der forelå formildende omstændigheder.

37 For det fjerde regulerede Kommissionen i betragtning 293 til den anfægtede beslutning, ved anvendelse af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, de således beregnede beløb for Cerestar og for H & R således, at de ikke overskred begrænsningen på 10% af virksomhedernes samlede årlige omsætning.

38 For det femte indrømmede Kommissionen endelig en nedsættelse af de tiltalte virksomheders bøder i henhold til samarbejdsmeddelelsen.

39 Det fremgår således af betragtning 305 og 310 til den anfægtede beslutning, at Cerestar ved anvendelse af meddelelsens afsnit B fik indrømmet en »meget betydelig bødenedsættelse«, dvs. 90% af den bøde, selskabet ville være blevet pålagt, hvis det ikke havde samarbejdet, da Cerestar som den første forsynede Kommissionen med afgørende beviser for, at der forelå et kartel.

40 Tilsvarende afviste Kommissionen i betragtning 306 til den anfægtede beslutning ADM's argumentation om, at selskabet skulle anses for den virksomhed, som først havde fremlagt disse oplysninger, og Kommissionen indrømmede det kun, i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit D en »væsentlig« nedsættelse, dvs. 50% af den bøde, selskabet ville være blevet pålagt, hvis det ikke havde samarbejdet.

41 Desuden fik JBL, H & R og HLR indrømmet en nedsættelse på henholdsvis 40%, 30% og 20% af den bøde, selskaberne ville være blevet pålagt, hvis de ikke havde samarbejdet.

Retsforhandlingerne for Retten og den appellerede dom

42 ADM anlagde sag for Retten den 28. februar 2002 til prøvelse af den anfægtede beslutning.

43 Inden for rammerne af denne sag nedlagde ADM påstand om annullation af artikel 1 i den anfægtede beslutning, for så vidt som det heri fastslås, at selskabet deltog i begrænsningen af kapaciteten på citronsyremarkedet og i udpegelsen af en producent, der skulle føre an i prisforhøjelserne på hvert nationalt segment af dette marked, om annullation af beslutningens artikel 3, for så vidt som den vedrører ADM, og subsidiært om en nedsættelse af den bøde, selskabet blev pålagt.

44 Til støtte herfor fremsatte ADM forskellige anbringender vedrørende størrelsen af den bøde, selskabet blev pålagt, og gjorde bl.a. indsigelser mod bedømmelsen af overtrædelsens grovhed, det forhold, at ADM blev anset for at spille en førende rolle i kartellet, bedømmelsen af de formildende omstændigheder og af det samarbejde, selskabet udviste under den administrative procedure.

45 For det første gjorde ADM, for så vidt angår overtrædelsens grovhed, gældende, at Kommissionen i forbindelse med bedømmelsen af kartellets konkrete indvirkning begik fejl ved definitionen af det relevante marked, da den ikke på forhånd definerede dette marked, og følgelig ved definitionen undlod at hense til produkter, der erstatter citronsyre.

46 Efter at Retten i den appellerede doms præmis 201 havde fastslået, at ADM ikke havde påvist, at citronsyrekartellet ikke havde nogen indvirkning på det større marked, selskabet henviste til, eller i hvert fald kun ubetydelige følger, forkastede Retten dette anbringende.

47 For det andet foreholdt ADM, for så vidt angår det forhold, at selskabet blev anset for at spille en førende rolle i kartellet, Kommissionen at have begået fejl ved bedømmelsen af de elementer, den lagde til grund for denne kvalificering. Dels gjorde ADM gældende, at Kommissionen havde anvendt et dokument fra myndighederne i et tredjeland, dvs. FBI-rapporten, og tilsidesat selskabets procesgarantier, i det omfang det bl.a. ikke havde haft mulighed for at tage stilling til gyldigheden af dette dokument. Dels gjorde ADM gældende, at Kommissionen ikke havde overholdt selskabets ret til forsvar, da den i klagepunktsmeddelelsen hverken havde nævnt kvalificeringen af ADM som leder af kartellet eller oplysningerne fra FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen med henblik på godtgørelsen af denne førende rolle.

48 Retten bemærkede i den appellerede doms præmis 215, at Kommissionen havde lagt tre elementer til grund for denne kvalificering, dvs. de bilaterale møder, FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen.

49 Hvad angår de bilaterale møder fastslog Retten i den appellerede doms præmis 226, at Kommissionen ikke havde foretaget et åbenbart urigtigt skøn, da den antog, at møderne udgjorde et yderligere indicium ud over de to øvrige elementer, nemlig FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen, der dokumenterede, at ADM havde spillet en førende rolle i kartellet.

50 Hvad angår FBI-rapporten bemærkede Retten i den appellerede doms præmis 268, at Kommissionen ved at vedlægge rapporten som bilag til klagepunktsmeddelelsen havde givet ADM mulighed for at tage stilling til rapportens gyldighed, navnlig for så vidt angår eventuelle rettergangsfejl, der måtte følge af anvendelsen heraf. Efter at Retten havde konstateret, at ADM ikke på noget tidspunkt under den administrative procedure havde gjort indsigelser mod rapporten, fastslog den i dommens præmis 270, at Kommissionen ikke havde tilsidesat ADM's procesrettigheder.

51 Hvad angår Cerestar-erklæringen fastslog Retten i den appellerede doms præmis 290, at indholdet heraf var i overensstemmelse med FBI-rapporten, hvorfor Kommissionen

ikke havde anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at tillægge den en større beviskraft end de øvrige erklæringer, appellanten havde fremlagt som dokumentation for, at selskabet ikke havde påtaget sig den førende rolle i kartellet.

52 Desuden fastslog Retten i den appellerede doms præmis 436-439 at klagepunktsmeddelelsen rettet til de tiltalte virksomheder indeholdt de væsentlige faktiske og retlige momenter, der kunne begrunde den bøde, Kommissionen ville pålægge dem. Dels påhvilede det nemlig ikke Kommissionen på dette tidspunkt i proceduren at oplyse ADM om, at selskabet ville blive kvalificeret som kartelleder. Dels var det ubestridt, at FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen var blevet vedlagt som bilag til meddelelse, og Retten fastslog, at ADM ikke kunne påberåbe sig tilsidesættelsen af retten til forsvar, selv om Kommissionen ikke udtrykkeligt i den del af meddelelsen, der vedrørte redegørelsen for de faktiske omstændigheder, havde anført, at den kunne anse ADM for kartelleder, eller angav de elementer, den ville lægge til grund for at fastslå en sådan rolle.

53 Følgelig forkastede Retten ADM's anbringende vedrørende kvalificeringen som kartelleder.

54 For det tredje gjorde ADM gældende, at Kommissionen fejlagtigt ikke havde indrømmet selskabet formildende omstændigheder som omhandlet i retningslinjernes punkt 3, tredje led, selv om det var ophørt med at deltage i kartellet, straks efter de amerikanske konkurrencemyndigheders indgreb.

55 Efter at Retten i den appellerede doms præmis 335 og 336 havde foretaget en fortolkning af retningslinjernes punkt 3, tredje led, fastslog den i dommens præmis 338, at de formildende omstændigheder ikke indrømmes af egen drift, men afhænger af de særlige omstændigheder i den konkrete sag. Ifølge Retten var det omhandlede kartels hemmelige karakter et bevis for, at de pågældende virksomheder forsætligt havde begået en overtrædelse, hvorfor ophøret med en sådan overtrædelse i overensstemmelse med retspraksis ikke kan anses for en formildende omstændighed, når det

skyldtes Kommissionens indgreb. Følgelig forkastede Retten ADM's anbringende vedrørende det manglende hensyn til elementet om formildende omstændigheder.

56 For det fjerde foreholdt ADM Kommissionen ikke at have indrømmet selskabet en »meget betydelig« nedsættelse som omhandlet i samarbejdsmeddelelsens afsnit B af den bøde, selskabet ville være blevet pålagt, hvis det ikke havde samarbejdet, selv om ADM var den første virksomhed, der forsynede Kommissionen med elementer, der udgjorde afgørende beviser for kartellets eksistens.

57 Retten forkastede ligeledes dette anbringende, idet den i den appellerede doms præmis 377 og 378 fastslog, at Kommissionen med føje afviste at indrømme en »meget betydelig« bødenedsættelse på baggrund af ADM's førende rolle i kartellet.

58 Endelig gav Retten i øvrigt ADM medhold i selskabets anbringende vedrørende det forhold, at der i betragtning 158 til den anfægtede beslutning blev henset til visse elementer, som ikke var blevet nævnt i klagepunktsmeddelelsen. Følgelig annullerede den i den appellerede doms præmis 429 beslutningens artikel 1, for så vidt som det i denne artikel, sammenholdt med betragtning 158 til den anfægtede beslutning, konstateredes, at ADM dels fastfrøs, begrænsede eller lukkede kapaciteten til fremstilling af citronsyre, dels udpegede den producent, der skulle lede prisstigningerne på de enkelte berørte nationale markeder. Imidlertid fastslog Retten, der var af den opfattelse, at disse elementer var fremført for fuldstændighedens skyld i forhold til kartellets væsentlige egenskaber, at det ikke var fornødent at ændre bødens størrelse som fastsat af Kommissionen for så vidt angik ADM. Endelig tilpligtede den ADM at betale alle sagens omkostninger, undtagen en tiendedel af selskabets egne omkostninger, som Kommissionen skulle betale.

Parternes påstande

59 ADM har nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves i det omfang, Retten frifinder Kommissionen i søgsmålet til prøvelse af beslutningen.

— Den anfægtede beslutnings artikel 3 annulleres, for så vidt som den vedrører ADM.

— Subsidiært ændres artikel 3, således at den bøde, der blev pålagt ADM, annulleres eller nedsættes.

— Mere subsidiært hjemvises sagen til Retten til fornyet afgørelse i overensstemmelse med Domstolens afgørelse.

— Under alle omstændigheder tilpligtes Kommissionen at bære sine egne omkostninger og betale ADM's omkostninger i forbindelse med sagen for Retten og for Domstolen.

60 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— ADM tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Om appellen

61 Appellanten har fremsat ni anbringender til støtte for appellen:

— De fem første anbringender vedrører forskellige tilfælde af Rettens urigtige retsanvendelse for så vidt angår kvalificeringen af ADM som kartelleder.

— Det sjette anbringende vedrører Rettens forskellige tilfælde af urigtig retsanvendelse for så vidt angår afvisningen af, at ADM skulle indrømmes formildende omstændigheder, fordi selskabet ophørte med at deltage i kartellet.

— Det syvende og ottende anbringende vedrører tilsidesættelsen af princippet om beskyttelsen af den berettigede forventning og det forhold, at Retten gjorde sig skyldig i en urigtig retsanvendelse ved anvendelsen af de i samarbejdsmeddelelsen nævnte bestemmelser.

— Det niende anbringende vedrører tilsidesættelsen af princippet om, at Kommissionen skal overholde de regler, den har pålagt sig selv, for så vidt angår definitionen af det relevante marked ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed.

Om det første anbringende vedrørende en urigtig retsanvendelse ved bedømmelsen af overholdelsen af ADM's ret til forsvar for så vidt angår kvalificeringen som leder

Parternes argumenter

62 Med dette anbringende, som opdeles i to led, har ADM påberåbt sig, at Retten har tilsidesat selskabets ret til forsvar.

63 I første led har appellanten foreholdt Retten i den appellerede doms præmis 437 og 438 at have konstateret, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen havde anført de væsentligste faktiske omstændigheder, der karakteriserede grovheden af selskabets adfærd, uden dog at nævne den omstændighed, at selskabet kunne anses for kartelleder. Den førende rolle er et af de væsentligste elementer, som skal fremgå af klagepunktsmeddelelsen, for at den berørte virksomheds ret til forsvar ikke tilsidesættes.

64 I andet led har ADM gjort gældende, at Kommissionen ikke i klagepunktsmeddelelsen havde gjort selskabet opmærksom på de faktiske omstændigheder, der i den anfægtede beslutning lå til grund for dens konstatering af, at selskabet spillede en førende rolle. Det forhold, at de dokumenter, som disse faktiske omstændigheder stammede fra, blot var vedlagt som bilag til meddelelsen, er ikke tilstrækkeligt til at sikre overholdelsen af appellantens ret til forsvar.

65 Kommissionen er af den opfattelse, at dette anbringende er ugrundet. Hvad angår første led har den, ved i klagepunktsmeddelelsens punkt 158 at nævne, at den ville tage hensyn til den rolle, som hver virksomhed spillede under deltagelsen i overtrædelsen i forbindelse med bedømmelsen af overtrædelsens grovhed, opfyldt de krav, der fremgår af retspraksis, og som appellanten selv har gengivet, hvilke blev fastslået af Retten.

66 Det andet led er uden relevans, og Retten har i øvrigt fastslået, at det ikke påhviler Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen at redegøre for alle de faktiske omstændigheder, som medfører, at appellanten kvalificeres som kartelleder. Under alle omstændigheder er dette led ugrundet, eftersom appellanten var bekendt med disse faktiske omstændigheder, hvilket fremgår af de dokumenter, der er vedlagt som bilag til meddelelsen. Desuden er der flere punkter i denne meddelelse, som udtrykkeligt omhandler appellanten. Følgelig var denne i stand til at gøre sine indsigelser gældende for så vidt angår de dokumenter, der blev anvendt som bevis for selskabets førende rolle på tidspunktet for den administrative procedure, hvorfor dets ret til forsvar ikke er tilsidesat.

Domstolens bemærkninger

— Om første led af første anbringende

67 Det fremgår af oplysningerne i den appellerede doms præmis 437, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen til ADM kvalificerede den overtrædelse, de tiltalte virksomheder var anklaget for, som meget alvorlig, og udtrykte sin hensigt til at fastsætte bøderne på et tilstrækkeligt afskrækkende niveau. I denne sammenhæng følger det endvidere af meddelelsens punkt 158, 161 og 162, at Kommissionen ville tage hensyn til den individuelle rolle, som hver enkelt virksomhed havde spillet i forbindelse med overtrædelsen.

68 Det skal understreges, at det følger af Domstolens faste praksis, hvilket Retten har bemærket i præmis 434 i den appellerede dom, at Kommissionen opfylder sine forpligtelser til at sikre virksomhedernes ret til at blive hørt, når den i klagepunktsmeddelelsen udtrykkeligt angiver at ville undersøge, om der bør pålægges de berørte virksomheder bøder, og angiver de væsentligste faktiske og retlige omstændigheder, som kan medføre bødepålæg, herunder den formodede overtrædelses grovhed og varighed, og hvorvidt denne er begået »forsætligt eller uagtsomt«. Herved giver Kommissionen virksomhederne de fornødne oplysninger til, at de kan forsvare sig ikke blot over for konstateringen af overtrædelsen, men også over for den omstændighed, at de er blevet pålagt en bøde (jf. i denne retning dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P — C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 428, og af 18.12.2008, forenede sager C-101/07 P og C-110/07 P, Coop de France Bétail et Viande mod Kommissionen, præmis 49).

69 Det følger desuden af retspraksis, at en pligt for Kommissionen til, på tidspunktet for klagepunktsmeddelelsen at afgive konkrete oplysninger til de tiltalte virksomheder om størrelsen af de påtænkte bøder, på utilladelig vis ville foregribe Kommissionens endelige beslutning (jf. i denne retning dommen i sagen Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen, præmis 21).

70 I denne sammenhæng skal det understreges, at kvalificeringen som kartelleder indebærer væsentlige konsekvenser for så vidt angår størrelsen af den bøde, den virksomhed, der kvalificeres således, pålægges. Dette udgør således i henhold til retningslinjernes punkt 2 en skærpende omstændighed, som medfører en ikke uvæsentlig forhøjelse af bødens grundbeløb. En sådan kvalificering udelukker i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra e), uden videre en meget betydelig nedsættelse af bøden, selv om den tiltalte virksomhed, som er kvalificeret som leder, opfylder alle de heri nævnte betingelser.

71 Følgelig påhviler det Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen at angive de elementer, den finder relevante med henblik på at gøre den tiltalte virksomhed, som kan kvalificeres som kartelleder, i stand til at besvare et sådant klagepunkt. Imidlertid kan det ikke kræves, at Kommissionen allerede på dette tidspunkt foretager en juridisk

kvalificering af de elementer, den lægger til grund i sin endelige beslutning for at kvalificere en virksomhed som kartelleder, da en sådan meddelelse forbliver en etape i vedtagelsen af den endelige beslutning og derfor ikke er et udtryk for Kommissionens endelige stillingtagen.

72 Heraf følger, at Retten ikke gjorde sig skyldig i en urigtig retsanvendelse, da den fastslog, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen kunne undlade at angive de klagepunkter, den formentlig ville lægge til grund for kvalificeringen af ADM som leder.

73 Følgelig skal første led af det første anbringende forkastes som ugrundet.

— Om andet led af det første anbringende

74 I dette led har ADM anført, at Retten, da den i den appellerede doms præmis 439 fastslog, at selskabet havde været i stand til at gøre sine synspunkter gældende vedrørende visse faktiske omstændigheder, der lå til grund for at kvalificere selskabet som kartelleder, eftersom disse faktiske omstændigheder fremgik af de dokumenter, der var vedlagt som bilag til klagepunktsmeddelelsen, tilsidesatte selskabets ret til forsvar.

75 For at kvalificere ADM som kartelleder henviste Kommissionen i betragtning 265 og 266 til den anfægtede beslutning til de faktiske omstændigheder, den udledte af FBI-rapporten og af Cerestar-erklæringen.

76 Således fremgår det af betragtning 265, der citerer FBI-rapporten, at »hele G-4/5-ordningen synes at være [ADM-repræsentantens] idé, og på mødet den 6. marts 1991 i Basel, hvor reglerne for [citronsyreordningen] blev fastlagt, spillede [ADM-repræsentanten] en forholdsvis aktiv rolle«, og at denne repræsentant »blev betragtet som »vismanden« og endda var blevet døbt »prædikanten««.

77 Dels indeholder betragtning 266 følgende uddrag af Cerestar-erklæringen: »Selv om [repræsentanterne for HLR og JBL] normalt ledede »masters«-møderne, var det klart [Cerestars] indtryk, at [ADM-repræsentanten] spillede en ledende rolle. [ADM-repræsentanten] ledede »sherpa«-møderne og var normalt den, der forberedte sagerne og fremsatte forslag til de prislister, der skulle vedtages.«

78 Det skal indledningsvis understreges, at Retten, i modsætning til det af Kommissionen anførte, ikke har bekræftet princippet om, at Kommissionen ikke i klagepunktsmeddelelsen havde pligt til at angive de faktiske elementer, som blev lagt til grund for kvalificeringen af ADM som leder. Retten udtalte nemlig følgende i den appellerede dom:

»438 For at sikre de berørte virksomheders ret til kontradiktion er det ikke nødvendigt, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen nærmere præciserer, hvilken vægt den i givet fald vil tillægge disse elementer ved fastsættelsen af bødens størrelse. Især var Kommissionen ikke forpligtet til at oplyse, at ADM kunne blive anset for leder af kartellet, eller til at angive, med hvor meget ADM's bøde eventuelt vil blive forhøjet af denne grund […]

439 […] [det] bemærkes, at Kommissionen har vedlagt klagepunktsmeddelelsen disse dokumenter, og at parterne således havde mulighed for at kommentere dokumenterne og deres anvendelse som beviser.«

79 Følgelig fastslog Retten, at Kommissionen havde overholdt ADM's ret til forsvar i det omfang, den til klagepunktsmeddelelsen havde vedlagt det bevismateriale, som indeholdt de faktiske omstændigheder, den havde lagt til grund, som bilag til den anfægtede beslutning, med henblik på at kvalificere ADM som kartelleder.

80 Selv om dette blev præciseret, og Retten ikke kan foreholdes at have gjort sig skyldig i en urigtig retsanvendelse, da den i den appellerede doms præmis 438 fastslog, at det ikke påhvilede Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen at angive, hvorledes den ville anvende de faktiske omstændigheder med henblik på at fastlægge bødens størrelse, eller navnlig, om den havde til hensigt på grundlag af disse faktiske omstændigheder at kvalificere en virksomhed som kartelleder, påhviler det ikke desto mindre Kommissionen i det mindste at angive disse faktiske omstændigheder.

81 Det skal imidlertid fastslås, at de faktiske omstændigheder, som Kommissionen lagde til grund i betragtning 265 og 266 til den anfægtede beslutning, hvilke omstændigheder den udledte af FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen, i modsætning til det af Kommissionen anførte ikke var angivet i klagepunktsmeddelelsen.

82 Som generaladvokaten har anført i punkt 40 i forslaget til afgørelse, fastslog Retten i den appellerede doms præmis 439 ikke, at de afgørende faktiske omstændigheder var angivet i klagepunktsmeddelelsen, men alene, at appellanten, fordi Kommissionen til klagepunktsmeddelelsen havde vedlagt de dokumenter, hvorfra disse omstændigheder blev udledt, var i stand til at tage stilling til anvendelsen af disse dokumenter som bevismateriale, og til de faktiske omstændigheder, der fremgik heraf.

83 Det skal derfor efterprøves, om Retten har gjort sig skyldig i en urigtig retsanvendelse, da den fastslog, at Kommissionen havde overholdt appellantens ret til forsvar ved denne fremgangsmåde.

84 Det bemærkes, at retten til forsvar i enhver procedure, som kan føre til, at der pålægges sanktioner, navnlig bøder eller tvangsbøder, er et grundlæggende princip i fællesskabsretten, som skal iagttages, selv om det drejer sig om en procedure af administrativ art (jf. bl.a. dom af 10.5.2007, sag C-328/05 P, SGL Carbon mod Kommissionen, Sml. I, s. 3921, præmis 70).

85 Overholdelse af retten til forsvar kræver bl.a., at den virksomhed, der er genstand for en undersøgelse, under den administrative procedure bliver i stand til på hensigtsmæssig vis at tilkendegive sit syn på omstændighederne, på relevansen af de påståede faktiske forhold samt på de dokumenter, som Kommissionen har lagt til grund for påstanden om en overtrædelse af traktaten (jf. dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 10, og af 25.1.2007, sag C-407/04, Dalmine mod Kommissionen, Sml. I, s. 829, præmis 44, samt dommen i sagen SGL Carbon mod Kommissionen, præmis 71).

86 Det bemærkes, at det bl.a. er klagepunktsmeddelelsen, som giver de virksomheder, der er genstand for en undersøgelse, mulighed for at skaffe sig kendskab til de beviser, Kommissionen er i besiddelse af, og for at sikre den fulde virkning af retten til forsvar (jf. i denne retning dom af 15.10.2002, forenede sager C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P — C-252/99 P og C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8375, præmis 315 og 316, og af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 66 og 67).

87 I denne forbindelse skal klagepunktsmeddelelsen klart opregne alle de væsentlige forhold, som Kommissionen støtter sig til på dette tidspunkt af proceduren (jf. dommen i sagen Musique Diffusion française m.fl., præmis 14).

88 Overholdelsen af retten til forsvar indebærer således, at den pågældende virksomhed under den administrative procedure gives lejlighed til at ytre sig dels om, hvorvidt de fremførte faktiske forhold og andre omstændigheder faktisk foreligger, og hvilken betydning de har, dels om de dokumenter, som Kommissionen påberåber sig til støtte for den påståede overtrædelse (jf. Dalmine-dommen, præmis 44).

89 Det skal dog under hensyn til denne sags omstændigheder fastslås, at alene det forhold, at der som bilag til klagepunktsmeddelelsen var vedlagt dokumenter, hvoraf de faktiske omstændigheder, der lå til grund for, at ADM blev kvalificeret som kartelleder var blevet udledt, ikke er tilstrækkeligt til at opfylde de nævnte krav, eftersom selskabet ved meddelelsen ikke har været i stand til at gøre indsigelser mod disse faktiske omstændigheder, og følgelig effektivt at gøre sine rettigheder gældende.

90 Det skal nemlig fastslås, at det bevismateriale, hvoraf de faktiske omstændigheder er udledt, og som udgør grundlaget for kvalificeringen af ADM som kartelleder i den anfægtede beslutning, nødvendigvis i form af deres beskaffenhed er subjektivt, eftersom det består af erklæringer fra personer, som er omfattet af den overtrædelsesprocedure, Kommissionen eller andre nationale konkurrencemyndigheder har iværksat.

91 Dels er FBI-rapporten således et resultat af afhøringen af en tidligere repræsentant for ADM, som i forbindelse med den procedure, de amerikanske konkurrencemyndigheder ledte, var indrømmet immunitet.

92 Dels består det andet beviselement i en spontan erklæring fra virksomheden Cerestar, en konkurrent til ADM på markedet for citronsyre, som selv har deltaget i det påtalte kartel.

93 Alene den omstændighed, at disse dokumenter blev vedlagt som bilag til klagepunktsmeddelelsen, satte ikke appellanten i stand til at bedømme den troværdighed, Kommissionen tillagde hvert af de elementer, der blev nævnt i disse dokumenter.

94 Følgelig kan det ikke under hensyn til de i denne sag foreliggende omstændigheder tiltrædes, at Kommissionen, ved blot til klagepunktsmeddelelsen som bilag at vedlægge de dokumenter og bevismateriale, hvoraf de faktiske omstændigheder, som lå til grund for kvalificeringen i den anfægtede beslutning af appellanten som kartelleder blev

udledt, uden at disse faktiske omstændigheder udtrykkeligt blev nævnt i selve meddelelsen, satte ADM i stand til at gøre sine rettigheder gældende.

95 Det følger heraf, at Retten gjorde sig skyldig i en urigtig retsanvendelse, da den fastslog, at Kommissionen ikke havde tilsidesat appellantens ret til forsvar, da den kvalificerede ADM som kartelleder på grundlag af elementer, den havde fremlagt til dette formål, men som ikke var angivet i den til ADM rettede klagepunktsmeddelelse.

96 Følgelig gives medhold i andet led af det første anbringende.

Om det andet og femte anbringende vedrørende en urigtig retsanvendelse eller en forvanskning af bevismaterialet for så vidt angår kvalificeringen af ADM som kartelleder

97 Henset til besvarelsen af ADM's første anbringende er det ufornødent at behandle det andet til femte appelanbringende, som tillige vedrører kvalificeringen af ADM som kartelleder på grundlag af elementer i FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen.

Om det sjette anbringende vedrørende en urigtig retsanvendelse ved Rettens bedømmelse af det forhold, at der ikke blev taget hensyn til formildende omstændigheder

Parternes argumenter

98 ADM har gjort gældende, at Retten, da den i den appellerede doms præmis 346 udtalte, at Kommissionen ikke havde pligt til at anse det forhold, at overtrædelsen blev bragt til ophør, for en formildende omstændighed i medfør af retningslinjerne, foretog en fejlagtig fortolkning heraf. I modsætning til det i præmis 335-340 fastslåede, er indrømmelsen af formildende omstændigheder nemlig ikke blot en mulighed for Kommissionen, som kan tage hensyn til kartellets hemmelige karakter med henblik på en sådan indrømmelse eller ej.

99 Kommissionen er af den opfattelse, at Retten med føje fastslog, at det forhold, at overtrædelsen blev bragt til ophør, ikke automatisk indebærer en ret til nedsættelsen af bøden. Den har i denne henseende en skønsmargen, bl.a. for så vidt angår den omhandlede virksomheds adfærd. I denne sag har ADM ikke på afgørende vis bidraget til den administrative procedure, hvorfor selskabet ikke kan indrømmes formildende omstændigheder.

Domstolens bemærkninger

100 Det bemærkes, at bødens grundbeløb som fastsat af Kommissionen, i henhold til retningslinjernes punkt 3 nedsættes, bl.a. såfremt den tiltalte virksomhed ophører med overtrædelsen straks efter Kommissionens første indgreb.

101 I denne forbindelse er Retten i den appellerede doms præmis 338 af den opfattelse, at denne bestemmelse skal fortolkes således, at kun de særlige omstændigheder i den konkrete sag, hvor overtrædelsen blev bragt til ophør straks efter Kommissionens første indgriben, kan begrunde, at overtrædelsens ophør betragtes som formildende omstændighed.

102 Følgelig afviste Retten appellantens opfattelse af, at kartellets ophør automatisk medfører en nedsættelse af bødens grundbeløb i henhold til retningslinjernes punkt 3, og den understregede i den appellerede doms præmis 337, at ADM's fortolkning af denne bestemmelse ville påvirke den effektive virkning af artikel 81, stk. 1, EF.

103 Retten har ikke herved gjort sig skyldig i en urigtig retsanvendelse.

104 Det skal nemlig fastslås, at indrømmelsen af en sådan nedsættelse af bødens grundbeløb nødvendigvis er knyttet til den konkrete sags omstædigheder, hvilke omstændigheder kan indebære, at Kommissionen ikke foretager en sådan indrømmelse til en virksomhed, som deltager i en ulovlig aftale.

105 Anerkendelse af, at der foreligger formildende omstændigheder i en situation, hvor en virksomhed deltager i en åbenbart ulovlig aftale, som virksomheden vidste udgjorde en overtrædelse, eller hvor virksomheden ikke kunne ignorere, at aftalen udgjorde en overtrædelse, kunne således tilskynde virksomhederne til at videreføre en hemmelig aftale så længe som muligt i håbet om, at deres adfærd aldrig ville blive opdaget, med visheden om, at hvis deres adfærd blev opdaget, ville deres bøde blive nedsat, hvis de på det tidspunkt afbrød overtrædelsen. En sådan anerkendelse ville fjerne enhver afskrækkende virkning af en pålagt bøde og ville svække den effektive virkning af artikel 81, stk. 1, EF (jf. dom af 19.3.2009, sag C-510/05 P, Archer Daniels Midland mod Kommissionen, Sml. I, s. 1843, præmis 149).

106 Følgelig fastslog Retten med føje, at appellanten under de konstaterede omstændigheder ikke med rette kan gøre gældende, at Kommissionen nødvendigvis var forpligtet til at indrømme selskabet en nedsættelse af bødens grundbeløb, fordi dette ophørte med den ulovlige adfærd straks efter de amerikanske myndigheders første indgreb.

107 Følgelig skal det sjette anbringende forkastes som ugrundet.

Om det syvende anbringende vedrørende en retlig fejl i forbindelse med anvendelsen af samarbejdsmeddelelsens afsnit B

Parternes argumenter

108 I betragtning af, at kvalificeringen af ADM som leder er fejlagtig, har selskabet foreholdt Retten ikke at have tiltrådt anbringendet om anvendelsen af samarbejdsmeddelelsens afsnit B.

109 Ifølge Kommissionen udgør dette anbringende en gentagelse af det første appelanbringende, hvorfor det skal afvises.

Domstolens bemærkninger

110 Som fastslået ovenfor i denne doms præmis 95, fastslog Retten fejlagtigt, at Kommissionen kunne anvende de faktiske omstændigheder, der fremgik af FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen med henblik på at kvalificere ADM som kartelleder, uden at tilsidesætte selskabets ret til forsvar.

111 Da Retten imidlertid i præmis 225 og 226 fastslog, at afholdelsen af bilaterale møder, når der bortses fra det nævnte bevismateriale, blot udgjorde et indicium, som ikke i sig selv gav mulighed for at konkludere, at appellanten spillede en førende rolle, følger det under disse omstændigheder, at Retten fejlagtigt bekræftede kvalificeringen af ADM som kartelleder.

112 Følgelig kunne Retten ikke, eftersom appellanten ikke lovligt blev kvalificeret som kartelleder, uden at gøre sig skyldig i en urigtig retsanvendelse afvise anvendelsen af samarbejdsmeddelelsens afsnit B med den begrundelse, at ADM havde spillet en førende rolle i kartellet.

113 Følgelig skal dette anbringende tiltrædes.

Om det ottende anbringende vedrørende tilsidesættelsen af princippet om beskyttelsen af den berettigede forventning

Parternes argumenter

114 Ifølge ADM skulle Rettens konstateringer i den appellerede doms præmis 386-391 have ført til den konklusion, at Kommissionen havde skabt en berettiget forventning hos appellanten om en bødenedsættelse i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit B. I denne forbindelse har appellanten gjort gældende, at det tidspunkt under proceduren, hvor samarbejdet fandt sted, ikke er relevant med hensyn til, om sådanne forventninger skabes, i modsætning til det af Retten fastslåede i den appellerede doms præmis 394. ADM har herved henvist til dom af 22. juni 2006, Belgique et Forum 187 mod Kommissionen (sag C-182/03, Sml. I, s. 5479, præmis 147-167).

115 Kommissionen er af den opfattelse at ADM, eftersom selskabet ikke objektivt var i stand til præcist at definere hver karteldeltagers rolle inden udløbet af den administrative procedure, ikke har kunnet forvente en eventuel »meget betydelig« nedsættelse af den bøde, selskabet blev pålagt, i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit B.

Domstolens bemærkninger

116 Dels må det i lighed med generaladvokaten i punkt 208 i forslaget til afgørelse fastslås, at ADM med dette anbringende under appellen forsøger at opnå en fornyet undersøgelse af de af Retten bedømte faktiske omstændigheder, hvilket Domstolen ikke har kompetence til, bortset fra tilfælde af forvanskning af bevismateriale.

117 I denne sag kunne Retten på grundlag af de elementer, den undersøgte i den appellerede doms præmis 384-391, rimeligvis udlede, at Kommissionen ønskede at tilskynde appellanten til at samarbejde, uden dog at afgive præcise forsikringer om nedsættelsen af den bøde, selskabet blev pålagt, i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit B.

118 Dels er det i henhold til meddelelsens afsnit E kun på det tidspunkt, hvor Kommissionen vedtager den endelige beslutning, at den bedømmer, om betingelserne i meddelelsens afsnit B, C eller D er opfyldt. Følgelig gjorde Retten sig ikke skyldig i en urigtig retsanvendelse, da den fastslog, at Kommissionen ikke kunne give appellanten nogen præcise forsikringer om nogen bødenedsættelse under den procedure, der gik forud for vedtagelsen af den endelige beslutning.

119 Følgelig skal det ottende anbringende delvist afvises, delvis forkastes som ugrundet.

Om det niende anbringende vedrørende tilsidesættelsen af princippet om, at Kommissionen skal overholde de regler, den har pålagt sig selv

Parternes argumenter

120 ADM har foreholdt Retten ikke at have fastslået, at Kommissionen fejlagtigt havde undladt at definere det relevante marked med henblik på at bedømme kartellets indvirkning, selv om det drejer sig om en uundværlig forudsætning for at fastslå, at kartellet har skadet markedet. Hvis Kommissionen imidlertid havde defineret det nævnte marked, skulle den have taget hensyn til erstatningsprodukterne for citronsyre, og den ville have konkluderet, at kartellet på baggrund af det af appellanten fremlagte bevismateriale ikke havde en indvirkning på de anvendte priser i citronsyresektoren.

121 Ifølge Kommissionen skal dette anbringende afvises, eftersom appellanten faktisk anmoder Domstolen om at undersøge bedømmelsen af det bevismateriale, den har fremlagt. Desuden er ADM's opfattelse baseret på en misforståelse af formålet med definitionen af det omhandlede marked. I det foreliggende tilfælde skal der sondres mellem bedømmelsen af, om der foreligger en overtrædelse af artikel 81 EF, som kræver en definition af det relevante marked, og bedømmelsen af overtrædelsens grovhed.

Domstolens bemærkninger

122 Indledningsvis bemærkes, at retningslinjerne bestemmer, at overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet er et forhold, der skal tages i betragtning for at bedømme overtrædelsens grovhed inden for rammerne af fastsættelsen af bøden.

123 Retten har i den appellerede doms præmis 198 fastslået, at Kommissionen blot tog citronsyremarkedet i betragtning med henblik på at fastslå kartellets konkrete indvirkning. Derved tog den ikke hensyn til det mere vidtrækkende marked, som appellanten anbefalede at tage i betragtning, hvilket marked omfatter de produkter, der kan erstatte citronsyre, og som appellanten identificerede.

124 Således henviste Retten i den appellerede doms præmis 152-156 og 180-193 til den undersøgelse, som Kommissionen foretog i den anfægtede beslutning, og som ledte den til konstateringen af en udvikling af prisen for citronsyre parallelt med etableringen af kartellet, hvilken konstatering ADM ikke har bestridt.

125 I denne forbindelse gælder dels, at selv om overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet er et element, der skal tages i betragtning for at bedømme overtrædelsens grovhed, er dette kun et kriterium blandt andre, dvs. overtrædelsens egentlige

beskaffenhed og størrelsen af det relevante geografiske marked. Ligeledes præciserer retningslinjerne, at denne konkrete indvirkning på markedet kun skal tages i betragtning, når den kan måles.

126 Dels har appellanten ikke, som fremført af generaladvokaten i punkt 200 og 201 i forslaget til afgørelse, bestridt, at kartellet i det mindste på en del af markedet har haft en indvirkning på citronsyrepriserne.

127 På denne baggrund fastslog Retten med føje i den appellerede doms præmis 200 og 201, at appellantens argumentation ikke kunne tiltrædes i det omfang, denne ikke havde godtgjort, at Kommissionen ville have konstateret, at kartellet ikke havde nogen indvirkning, såfremt den havde defineret det relevante marked som anbefalet af appellanten.

128 Således har Retten, i modsætning til det af ADM hævdede, blot fastslået, at de af selskabet fremlagte beviser ikke gav mulighed for at anfægte Kommissionens undersøgelse, uden dog at omvende bevisbyrden.

129 Følgelig skal det niende anbringende forkastes som ugrundet.

130 På baggrund af alle de ovenstående overvejelser skal den appellerede dom ophæves, for så vidt som Retten herved afviser appellantens klagepunkter om annullation af den anfægtede beslutning, fordi Kommissionen herved kvalificerer ADM som kartelleder, og derfor forhøjer den bøde, som pålægges appellanten, samt afviser, at samarbejdsmeddelelsens afsnit B anvendes til fordel for ADM.

Om søgsmålet for Retten

131 Ifølge artikel 61, stk. 1, andet punktum, i Domstolens statut kan Domstolen, når den ophæver den af Retten trufne afgørelse, selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse. Dette er tilfældet i denne sag.

Om anbringendet vedrørende en fejlagtig kvalificering som kartelleder

132 Anbringendet, der er fremsat til støtte for søgsmålet til prøvelse af den anfægtede beslutning, som Retten traf en fejlagtig afgørelse om, indgår i appellantens anfægtelse af kvalificeringen som kartelleder og forhøjelsen på denne baggrund på 35% af bødens grundbeløb.

133 Eftersom det fremgår af denne doms præmis 94, at Kommissionen ikke har sat ADM i stand til at gøre sine rettigheder gældende for så vidt angår de elementer, der følger af FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen, som Kommissionen lagde til grund i den anfægtede beslutning for kvalificeringen af appellanten som kartelleder, skal det efterprøves, om denne institution, ud over disse faktiske omstændigheder har fremlagt bevismateriale, der giver anledning til en sådan kvalificering.

134 I denne forbindelse fremgår det af betragtning 263 og 264 til den anfægtede beslutning og af klagepunktsmeddelelsens punkt 56-58, at Kommissionen yderligere hævdede, at

der var blevet afholdt en række bilaterale møder mellem ADM og henholdsvis HLR, H & R og JBL i januar 1991 med henblik på at etablere, dvs. forberede kartellet.

135 Imidlertid tilføjede Kommissionen i betragtning 264 til den anfægtede beslutning, at »den omstændighed, at ADM holdt en række bilaterale møder med sine konkurrenter kort tid før det første multilaterale kartelmøde, ikke er tilstrækkeligt til at vise, at ADM var initiativtager til kartellet, selv om meget tyder på, at dette var tilfældet«. Således henviste Kommissionen i betragtning 265 og 266 til denne beslutning til præcise elementer fra FBI-rapporten og Cerestar-erklæringen.

136 Som understreget i denne doms præmis 94 og 95, kunne Kommissionen ikke lægge de afgørende elementer i betragtning 265 og 266 til den anfægtede beslutning til grund for kvalificeringen af ADM som kartelleder uden at tilsidesætte dennes ret til forsvar.

137 Da afholdelsen af en række bilaterale møder som omhandlet i betragtning 263 og 264 ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at kvalificere ADM som kartelleder, har Kommissionen følgelig stadig ikke godtgjort dette forhold, og kunne ikke forhøje grundbeløbet af den bøde, appellanten blev pålagt med 35% på grund af skærpende omstændigheder.

138 Dette anbringende skal således tiltrædes.

Om anbringendet vedrørende en fejlagtig anvendelse af samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra b)

Den anfægtede beslutning

139 I betragtning 305 til den anfægtede beslutning indrømmede Kommissionen i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit B Cerestar en »meget betydelig nedsættelse«, dvs. 90% af den bøde, selskabet ville være blevet pålagt, hvis det ikke havde samarbejdet. Kommissionen fastslog nemlig i betragtning 306 til denne beslutning, at Cerestar som den første forelagde afgørende oplysninger, der gjorde det muligt at bevise, at der forelå et kartel, under det møde, der blev afholdt med Kommissionens tjenestegrene den 29. oktober 1998. Kommissionen tilføjede i den efterfølgende betragtning, at »[d]e oplysninger, [Cerestar] gav på mødet den 29. oktober 1998, og som svarer til de oplysninger, der senere blev givet i den skriftlige udtalelse af 25. marts 1999, var tilstrækkelige til at bevise kartellets eksistens og blev forelagt Kommissionen, før ADM havde fremlagt tilsvarende oplysninger«. Følgelig afviste Kommissionen, i betragtning 308 til beslutningen, ADM's argumentation om, at selskabet opfyldte de i dette afsnit B nævnte betingelser for at få indrømmet en »meget væsentlig nedsættelse« af bøden.

Parternes argumenter

140 Til støtte for søgsmålet for Retten påstod ADM, at Kommissionen havde foretaget en fejlagtig anvendelse af samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra b). Selskabet var nemlig »den første til at forelægge afgørende elementer med henblik på at bevise kartellets eksistens« i henhold til denne bestemmelse, under mødet den 11. december 1998, og de af Cerestar fremlagte dokumenter under mødet den 29. oktober 1998 var ikke »afgørende« som omhandlet i denne bestemmelse.

141 Cerestar havde nemlig for det første ikke fremlagt nogen oplysninger vedrørende kartellet i den periode, der gik forud for den 12. maj 1992, på hvilken dato dette selskab

blev optaget i kartellet. Kommissionens kendskab til kartellet i denne periode stammede følgelig udelukkende fra ADM's oplysninger.

142 For det andet er Cerestars erklæring, som indeholder de mundtlige oplysninger fremlagt under mødet den 29. oktober 1998, hverken overbevisende eller præcise for så vidt angår mødedatoer og karteldeltagere. Cerestar nævnte således 32 møder afholdt på forskellige tidspunkter mellem den 14. november 1991 og den 17. juli 1996, dvs. længe efter kartellets opløsning. Cerestar erklærede, at 9 af møderne var kartelmøder, der helt sikkert var blevet afholdt, mens 8 var »mulige« kartelmøder, og 15 ikke var kartelmøder eller »møder, hvis karakter af kartelmøder blev stadig mindre sandsynlig«. Navnene på deltagerne blev fremlagt for 3 af de 17 møder, der »med sikkerhed« eller »muligvis« var kartelmøder. 6 af de nævnte møder havde i virkeligheden aldrig fundet sted ifølge vidneudsagn fra andre berørte virksomheder og Kommissionens konstateringer.

143 For det tredje erkendte Cerestar senere i en skrivelse af 7. maj 1999 til Kommissionen, at en række af disse møder efter nærmere undersøgelser ikke havde fundet sted.

144 For det fjerde er Cerestars erklæring vag og lidet overbevisende i sin beskrivelse af formålet med møderne. Udtalelsen indeholder ingen præcise oplysninger om priser og kvoter ud over de kvoter, der var fastsat for Cerestar selv.

145 For det femte fremgår det ikke klart, om Cerestar i lighed med ADM forsynede Kommissionen med beviser i form af førstehåndsoplysninger. Cerestar fandt det da også efterfølgende nødvendigt at udbygge og klargøre sin mundtlige udtalelse af 29. oktober 1998.

146 For det sjette havde Cerestar selv modtaget en begæring om yderligere oplysninger fra Kommissionen, der var dateret den 3. marts 1999, og som var udarbejdet på grundlag af ADM's erklæringer. Cerestar havde således haft mulighed for at gennemgå begæringen, der indeholdt oplysninger om mødetidspunkt og -sted og var baseret på oplysninger fremlagt af ADM, inden den endelige erklæring af 25. marts 1999 blev sendt til Kommissionen.

147 Appellanten har anført, at det bevismateriale, selskabet selv har fremlagt, derimod er overbevisende. Under mødet den 11. december 1998 forelagde ADM nemlig Kommissionen et førstehåndsvidneudsagn, beviser i form af relevante dokumenter samt dokumentation for kartellets rammer og gennemførelsen af kartelaftalen. ADM's beviser indeholdt mange nøjagtige og detaljerede oplysninger om møderne, deltagerne, kompensations- og kontrolreglerne samt priserne og kvoterne i kartellet.

148 Kommissionen har anført, at det for så vidt angår bedømmelsen af, om de fremlagte elementer er »afgørende« som omhandlet i samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra b), ikke er relevant, at disse elementer stammer fra en virksomhed, som ikke har deltaget i det påtalte kartel under hele dettes varighed. Disse elementer skal nemlig vedrøre eksistensen af kartellet, og ikke dets varighed.

149 Endvidere er det forhold, at de til Kommissionen fremsendte oplysninger er ufuldstændige, ikke til hinder for, at de kan anses for afgørende.

Domstolens bemærkninger

150 Indledningsvis skal det i lighed med generaladvokaten i punkt 221 og 222 til forslaget til afgørelse fremhæves, at det fremgår af selve ordlyden af samarbejdsmeddelelsens punkt B, litra b), at den »første« virksomhed ikke behøver at have fremlagt hele det

bevismateriale, som godtgør alle detaljerne i forbindelse med kartellets virksomhed, men at det er tilstrækkeligt, at den forelægger »afgørende elementer« som bevis for kartellets eksistens. Disse bestemmelser kræver heller ikke, at de fremlagte elementer i sig selv er tilstrækkelige til at kunne udarbejde en klagepunktsmeddelelse, endsige til at træffe endelig beslutning, hvori der fastslås at foreligge en overtrædelse. De i meddelelsens afsnit B, litra b), omhandlede elementer skal imidlertid, selv om de ikke nødvendigvis i sig selv skal være tilstrækkelige til at bevise kartellets eksistens, være af afgørende betydning i dette øjemed. De skal således ikke kun være retningsgivende for de undersøgelser, Kommissionen skal foretage, men skal kunne anvendes direkte som det primære bevisgrundlag for en beslutning, hvori en overtrædelse fastslås at have fundet sted.

151 Det skal endvidere i henhold til afsnit B, litra b), understreges, at den omstændighed, at de afgørende elementer blev fremlagt mundtligt, ikke er af betydning.

152 Endelig råder Kommissionen over en vis skønsmargen ved vurderingen af, om en virksomheds samarbejde har været »afgørende« som omhandlet i denne bestemmelse, med henblik på konstateringen af en overtrædelse og dennes ophør, hvorfor kun en åbenbart overdreven udnyttelse af denne skønsmargen kan anfægtes.

153 Det er i lyset af disse overvejelser, at det skal undersøges, om Kommissionen i denne sag har anlagt et åbenbart urigtigt skøn, da den fastslog, at Cerestar var den første virksomhed til at fremlægge afgørende elementer som bevis for kartellets eksistens.

154 Kommissionen anførte i betragtning 305 og 306 til den anfægtede beslutning, at Cerestar som den første fremlagde afgørende elementer som bevis for kartellets eksistens under mødet den 29. oktober 1998, og at virksomhedens erklæringer blev bekræftet skriftligt den 25. marts 1999.

155 Det skal for det første bemærkes, at ADM ikke kan anfægte de af Cerestar fremlagte oplysningers afgørende karakter, blot fordi Cerestar først deltog i kartellet et år efter gennemførelsen af kartellet.

156 Som Kommissionen med føje understregede, kræver samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra b), nemlig, at de afgørende elementer, der er fremlagt, vedrører selve kartellets eksistens, og ikke dettes varighed.

157 Dels indeholder Cerestar-erklæringen oplysninger vedrørende multilaterale møder, som blev afholdt inden selskabets deltagelse i kartellet, hvilke oplysninger blev bekræftet af ADM-erklæringen under mødet mellem dennes repræsentanter og Kommissionens repræsentanter.

158 Hvad for det andet angår selve indholdet af Cerestar-erklæringen, skal det dels understreges, at det er kartellets funktioner, der heri er beskrevet, dvs. ordningen med prisfastsættelser, opdeling af markeder, ordningen om udveksling af oplysninger og kompensationsordningerne. Dels indeholder denne erklæring en liste over forskellige møder, som blev afholdt mellem de virksomheder, der deltog i kartellet.

159 Selv om oplysningerne i Cerestar-erklæringen kun er omtrentlige og ikke systematisk indeholder taloplysninger vedrørende de afgørelser, der blev truffet under kartelmøderne, kunne Kommissionen dog, uden derved at foretage et åbenbart urigtigt skøn, fastslå, at disse elementer var afgørende for beviset for kartellets eksistens.

160 De oplysninger, Cerestar fremlagde under mødet den 29. oktober 1998, gav nemlig Kommissionen mulighed for at blive bekendt med kartellets eksistens på det

europæiske citronsyremarked og opnå et omtrentligt kendskab til varigheden, funktionerne og forløbet.

161 Følgelig er de af Cerestar fremlagte elementer, uden dog at udgøre beviser, som i sig selv er tilstrækkelige for alle overtrædelsens aspekter, mere end blot retningsgivende for Kommissionens undersøgelser, da de kan anvendes direkte af Kommissionen som bevis for kartellets eksistens.

162 Herved er den omstændighed, at disse oplysninger ikke er et førstehåndsvidneudsagn, eller at de efterfølgende blev uddybet eller præciseret, ikke relevant for bedømmelsen af deres afgørende karakter.

163 Følgelig skal appellantens anbringende vedrørende det forhold, at Kommissionen har anvendt samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra b) fejlagtigt, forkastes.

164 Det følger heraf, at den anfægtede beslutnings artikel 3 i henhold til artikel 61 i statutten for Domstolen skal annulleres, for så vidt som den bøde, ADM er pålagt herved, blev fastsat til 39,69 mio. EUR som følge af forhøjelsen på 35% af grundbeløbet af den bøde, selskabet blev pålagt på grund af dets førende rolle i kartellet, hvorfor denne bøde nedsættes til 29,4 mio. EUR.

Sagens omkostninger

165 Ifølge procesreglementets artikel 122, stk. 1, træffer Domstolen, såfremt der gives appellanten medhold, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, afgørelse om sagens omkostninger. I henhold til samme reglements artikel 69, stk. 2, der i medfør af artikel 118 finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I medfør af artikel 69, stk. 3, kan Domstolen fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger.

166 Da begge parter delvist ikke har fået medhold i deres anbringender i appelsagen, betaler Kommissionen halvdelen af appellantens omkostninger, og appellanten bærer således halvdelen af sine egne omkostninger.

167 Hvad angår proceduren for Retten betaler Kommissionen, da den appellerede dom ophæves delvist, og appellantens påstande i første instans delvist er tiltrådt, en fjerdedel af appellantens omkostninger i første instans, og appellanten betaler Kommissionens omkostninger og bærer tre fjerdedele af sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

1) Dommen afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 27. september 2006, Archer Daniels Midland mod Kommissionen (sag T-59/02), ophæves, for så vidt som Retten herved forkastede det anbringende, Archer Daniels Midland Co. fremsatte vedrørende tilsidesættelsen af selskabets ret til forsvar under den administrative procedure, der ledte til Kommissionens beslutning 2002/742/EF af 5. december 2001 om en

procedure efter EF-traktatens artikel 81 og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/36 604 — Citronsyre), i det omfang Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ikke satte selskabet i stand til at gøre sine rettigheder gældende vedrørende de faktiske omstændigheder, som Kommissionen lagde til grund for kvalificeringen af Archer Daniels Midland Co. som kartelleder.

2) **Dommen afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 27. september 2006, Archer Daniels Midland mod Kommissionen ophæves, i det omfang Retten herved forkaster anbringendet fremsat af Archer Daniels Midland Co. vedrørende Kommissionens fejlagtige anvendelse af afsnit B, litra b), i Kommissionens meddelelse af 18. juli 1996 om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager.**

3) **Artikel 3 i beslutning 2002/742/EF annulleres, for så vidt som Archer Daniels Midland Co.'s bøde herved fastsættes til 39,69 mio. EUR.**

4) **Den bøde, som Archer Daniels Midlands Co. er pålagt som følge af den overtrædelse, der er konstateret i artikel 1 i beslutning 2002/742/EF, som delvist annulleret ved dommen afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 27. september 2006, Archer Daniels Midland mod Kommissionen (sag T-59/02), fastsættes til 29,4 mio. EUR.**

5) **I øvrigt forkastes appellen.**

6) **Archer Daniels Midland Co. bærer tre fjerdedele af sine egne omkostninger og betaler Kommissionens omkostninger i forbindelse med sagen for De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans, og bærer halvdelen af sine egne omkostninger samt betaler halvdelen af Kommissionens omkostninger i forbindelse med appelsagen.**

7) **Kommissionen betaler en fjerdedel af Archer Daniels Midland Co.'s omkostninger i forbindelse med sagen for Retten i Første Instans og betaler halvdelen af Archer Daniels Midland Co.'s omkostninger i forbindelse med appelsagen.**

Underskrifter